

TAVA VESELĪBA, TAVS LĒMUMS!

GALVENAIS VĒSTĪJUMS BĒRNIEM

no Eiropas Padomes

vadlīnijām par bērnu dalību lēmumu pieņemšanā par savu veselību

SVEIKI!

Tava veselība ir svarīga.

Tu vēl esi bērns, tāpēc, iespējams, nevari pats pieņemt lēmumus par savu veselību. Tomēr Tev ir tiesības būt iesaistītam šādu lēmumu pieņemšanā, tāpat kā citiem bērniem ir tiesības piedalīties šādu lēmumu pieņemšanā par savu veselību.

Pieņemot lēmumus par Tavu veselību, parasti ir iesaistītas vairākas personas:

Tu

Bērns līdz 18 gadu vecumam

Tavi vecāki

Galvenie cilvēki, kuri par Tevi rūpējas. Var būt, ka par Tevi rūpējas citi pieaugušie, nevis vecāki, šos cilvēkus dēvē par "aizbildņiem".

Veselības aprūpes speciālisti

Tie ir cilvēki, kas rūpējas par Tavu veselību, piemēram, ārsti, medmāsas, zobārsti un psihologi. Veselība skar Tavu ķermeni un prātu.

Šajā brošūrā aprakstīts, kā vari piedalīties savas veselības aprūpē un cik svarīgi ir, lai ārsti, medmāsas un citi pieaugušie iesaistītu Tevi lēmumu pieņemšanā. Tālāk aprakstīti piemēri, kā viņiem rīkoties, lai pieņemtu labus lēmumus.

TAVAS TIESĪBAS TIKT UZKLAUSĪTAM

Dodoties uz ierasto vizīti pie ārsta, veicot asins analīzes vai acu pārbaudi, vai saņemot ārstēšanu vai operāciju slimnīcā, kopā ar Tevi un Tavā labā tiek pieņemti daudzi mazi un daži lieli lēmumi.

Tev ir tiesības izteikt savas domas un sajūtas par savu veselību. Tu drīksti pateikt, ko vēlies vai nevēlies. Tam nav vecuma ierobežojuma – izteikties drīkst katrs bērns, arī mazi bērni drīkst norādīt savas vēlmes un izvēles.

Ir noderīgi iemācīties paust savu viedokli visās situācijās. Pieaugušajiem, tostarp ārstiem un medmāsām, Tev jāpalīdz to apgūt.

Aplūkosim dažus piemērus:

INFORMĀCIJAS NOZĪME

Ir ļoti svarīgi, lai Tu **pēc iespējas labāk saprastu savu veselības stāvokli**, pirms izlem, ko par to domā.

Pieaugušajiem, īpaši ārstiem un medmāsām, jāizskaidro, kas Tev kait, kā viņi var palīdzēt Tev justies labāk, un kas notiks tālāk. Viņiem tas jāpaskaidro Tev saprotamā veidā. Katrs bērns ir atšķirīgs, tāpēc izskaidrošanas veidi arī var atšķirties. Šo informāciju vari iegūt, aprunājoties ar vecākiem, medmāsu vai ārstu.

Pieaugušajiem jāpārliecinās, ka visu esi labi sapratis. Tāpat viņiem Tev jāpaskaidro, kas ir katra persona, ko tā dara, it īpaši slimnīcā, kurā sastapsi daudz dažādu cilvēku.

Noderīgas lietas, par kurām jāzina pirms procedūras (analīzēm, ārstēšanas, izmeklējuma vai medicīniskas iejaukšanās):

Cik ilgi tā notiks?

Kas tajā piedalīsies?

Kāda būs procedūras norises vieta?

Kādi būs izmantotie materiāli/aprikojums?

Dažādi posmi?

Ieguvumi, riski, alternatīvas?

Ko es, visticamāk, jutīšu?

...

ATVĒRTA UN DROŠA SAZIŅA

Informācija ir svarīga, lai palīdzētu Tev izveidot viedokli un ietekmēt lēmumus par savu veselību. Tā Tev jāpasniedz tādā veidā, lai Tu justos **ērti un droši**.

Pieaugušie Tev sniegs atbalstu un palīdzēs paust savas jūtas un uzskatus, kā arī apdomāties un izdarīt secinājumus. Ir daudzi veidi, kādos **veselības aprūpes speciālisti var Tev likt justies ērti un pamudināt Tevi** aktīvi iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Aplūkosim dažus piemērus!

Informācija par Tavu veselību paliks starp Tevi, veselības aprūpes speciālistiem, kas par Tevi rūpējas, un Taviem vecākiem vai personām, kas par Tevi ir atbildīgas.

Noteiktu informāciju dzirdēt nebūs viegli, bet pieaugušajiem vienmēr Tev jāsaista taisnība. Viņiem ir jāizskaidro visi riski un tas, vai kaut kas varētu būt nepatīkams vai sāpīgs

Bērni var saprast ļoti daudz un bieži vēlas zināt pēc iespējas vairāk, tas palīdz tiem sagatavoties tam, kas notiks.

VECĀKU LOMA

Tavi vecāki ir svarīgi cilvēki, kas Tevi atbalsta. Tavi vecāki vai cilvēki, kas par Tevi rūpējas, Tevi ļoti labi pazīst un bieži vien zinās, ko darīt un kā Tev palīdzēt, konsultējoties ar ārstu vai dodoties uz slimnīcu.

Ir svarīgi, ka Tu apspriedies ar saviem vecākiem un pastāsti par to, kā jūties, lai viņi varētu Tev sniegt atbalstu, kā arī tāpēc, ka **daudzos gadījumos tieši viņi izteiks galavārdu attiecībā uz lēmumu pieņemšanu par Tevi.**

Kādas Tev ir sajūtas par šodienas vizīti pie ārsta?

Kādas lietas Tev joprojām nav skaidras un par kādām uztraucies?

Tev ir tiesības, lai vecāki paliktu kopā ar Tevi vizīšu (ko sauc par konsultācijām) laikā, procedūru laikā vai tad, kad Tev jāpaliek slimnīcā. Ja Tavi vecāki vai aprūpētāji nevar būt kopā ar Tevi, Tev var palīdzēt kāds cits pieaugušais, kuram uzticies.

Vai varu doties uz vizīti pie medmāsas vai ārsta vienatnē, ja tā vēlos?

Lielākoties bērni vēlas, lai vecāki dotos viņiem līdzi. Tomēr, ja vēlies apmeklēt veselības aprūpes speciālistu vienatnē, saglabājot privātumu, Tev ir tiesības to lūgt.

SAVU UZSKATU PAUŠANA

Tu vari **paust savus uzskatus dažādos veidos**: runājot, rakstot vai pat zīmējot. Dažkārt mēs paužam savu piekrišanu ar rīcību, neizmantojot vārdus. Sniedzot savu roku, lai pārbaudītu asinsspiedienu, Tu tam paud savu piekrišanu. Tāpēc veselības aprūpes speciālistiem ir jāpievērš uzmanība **ķermeņa valodai**, tostarp bērniem, kuri nerunā.

Dažkārt veselības aprūpes speciālists Tev mutiski **pajautās**, vai piekrīti, un pēc tam Tavu piekrišanu atzīmēs Tavos medicīniskajos dokumentos.

žos gadījumos Tev un/vai Taviem vecākiem būs **jāparaksta speciāla veidlapa** vai jāappraksta, ko vēlies vai nevēlies oficiālākā veidā.

Pieaugušie Tev palīdzēs paust savu viedokli. Tas arī nekas, ja teiksi, ka nezini vai vēlies, lai lēmumu Tavā vietā pieņemtu vecāki.

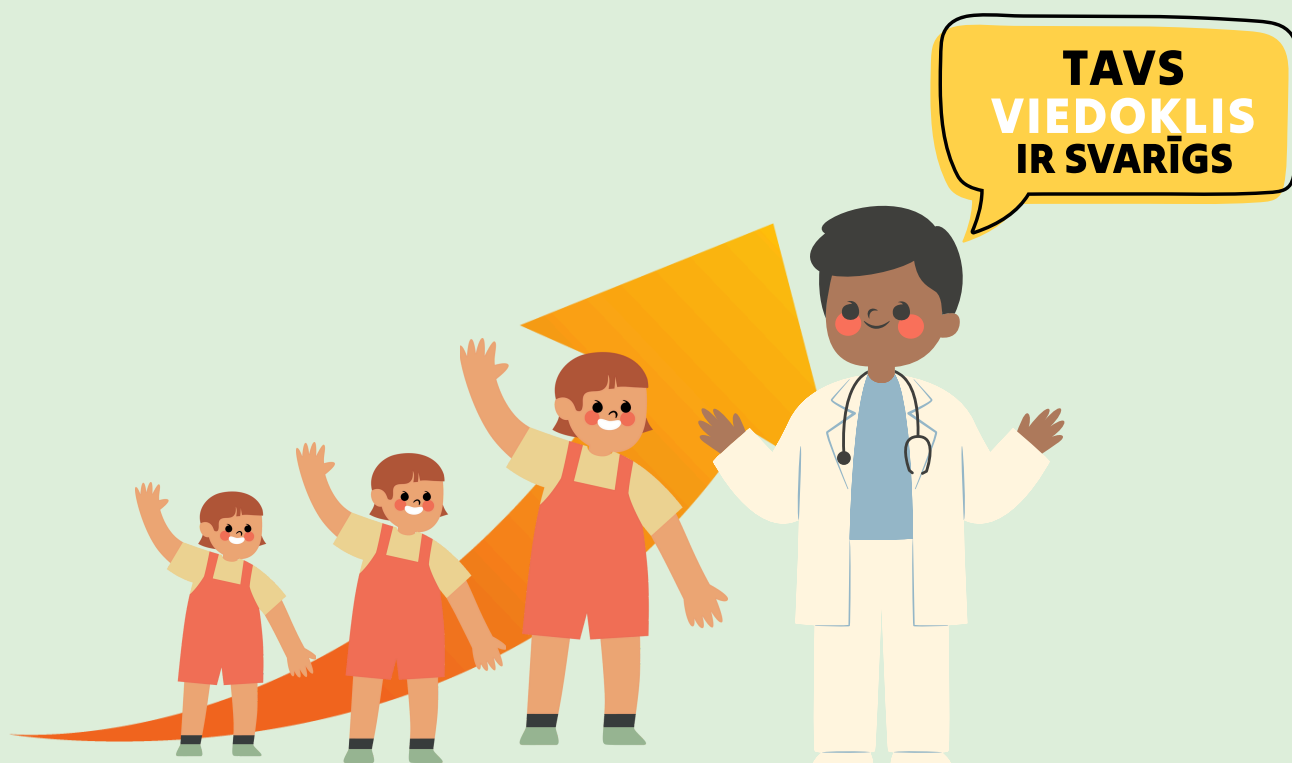

LĒMUMU PIEŅEMŠANA

Labs lēmums nozīmē, ka lēmums ir apspriests, tas nāk par labu bērnam un tajā ir ņemtas vērā bērna vēlmes.

Citiem vārdiem sakot, pieaugušajiem par Tevi pieņemot lēmumus, ir jāņem vērā Tavas domas un vēlmes. Tas nozīmē, ka **pieaugušajiem Tevī jāieklausās un jāuztver Tavs sacītais nopietni**. Viņiem jādomā par to, kā viņu pieņemtie lēmumi ietekmēs Tevi, un jārikojas atbilstoši Tavām labākajām interesēm tagad un nākotnē.

Tev pieaugot, Tu sāc saprast vairāk un labāk, tāpēc vari aktīvāk iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Tāpēc Tavs viedoklis laika gaitā kļūs arvien nozīmīgāks. Tomēr tas nenozīmē, ka maza bērna viedoklis nav vērā ņemams!

DOMSTARPĪBAS

Lai pieņemtu labu lēmumu, ir nepieciešams, lai visas iesaistītās personas izrunātos un viena otrā ieklausītos ar mērķi atrast labāko risinājumu.

Tomēr var būt situācijas, kurās personas, kas iesaistītas lēmuma pieņemšanā par bērnu, pauž **dažādus uzskatus**. Piemēram, Tu vari nepiekrīst saviem vecākiem vai Tavi vecāki var nepiekrīst veselības aprūpes speciālistiem.

Tava viedokļa uztveršana nopietni ne vienmēr nozīmē, ka galīgais lēmums tiks pieņemts tāds, kādu Tu to vēlējies, vai ka tas pilnībā atbildīs Tavām vēlmēm. Dažkārt tas nebūs iespējams. Tomēr, meklējot Tev iespējami labāko risinājumu, **veselības aprūpes speciālistiem ir jāņem vērā Tavas vēlmes**, viņi zinās, no kā viņiem absolūti jāizvairās, un centīsies darīt visu iespējamo, lai Tavas vēlmes respektētu.

Jebkurā gadījumā **Tevis ir jāizskaidro, kas tika izlemts un kāpēc**.

Aplūkosim, **kas var palīdzēt** sarežģītās situācijās, kad cilvēki viens otram nepiekrīt vai domā dažādi:

Lai rastu piemērotu risinājumu, mēs situāciju apspriežam kopīgi ar Tevi un Taviem vecākiem vairākas reizes, ja nepieciešams.

Vairumā gadījumu problēmas atrisināšanai tas būs pietiekami.

Ja nepieciešams, palīdzībai un ieteikumu saņemšanai var pieaicināt citu personu, ko sauc par mediatoru.

Mediatori palīdz cilvēkiem izprast otra nostāju un kopīgi rast risinājumu konflikta atrisināšanai.

Dažās slimnīcās ir īpašas padomes vai komisijas, kurām var lūgt padomu, ja iesaistītās personas nevar rast kopīgu nostāju.

Izņēmuma kārtā lēmumu var lūgt pieņemt personai, kas ir atbildīga par bērnu aizsardzību (piemēram, tiesnesim).

Visi šie cilvēki vienmēr domās par Tev labāko, to sauc par Tavām "labākajām interesēm".

PAPILDU INFORMĀCIJA

TAVA VESELĪBA, TAVAS TIESĪBAS

Bērnu tiesību jomā, kas skar veselību, ir divi svarīgi dokumenti.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijā ir izskaidrotas visas bērnu tiesības, lai viņi varētu dzīvot labu dzīvi visās vietās, kurās viņi dzīvo, un lai viņi būtu pasargāti no briesmām.

Attiecībā uz **veselības aprūpi**, tajā norādīts, ka bērniem ir tiesības uz vislabāko iespējamo veselības stāvokli. Tas nozīmē, ka bērniem ir jāsaņem kvalitatīva veselības aprūpe un vispiemērotākā vispārējā aprūpe.

Konvencijā arī noteikts, ka bērniem ir **tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā**, kas skar citas dzīves jomas. Tas nozīmē, ka bērniem ir tiesības paust savu viedokli, tostarp par savu veselību un labsajūtu, un viņiem ir tiesības tikt uzklautiem un uztvertiem nopietni.

Šīs tiesības attiecas uz **visiem bērniem vienlīdzīgi**, neatkarīgi no viņu izcelsmes, izskata, runātās valodas, vecākiem vai invaliditātes.

Eiropas Padome ir pieņēmusi **Ovjedo konvenciju**, kurā atrunātas cilvēktiesības medicīnā. Tajā minēti pieaugušie un bērni.

Tajā teikts, ka kopumā personām ir jāsniedz brīva un informēta piekrišana, kas nozīmē, ka tām ir jāpiekrīt veikt medicīnisku iejaukšanos. Attiecībā uz bērniem, tajā teikts, ka, ja valstī, kurā viņi dzīvo, likumi neļauj viņiem pašiem pieņemt lēmumus, bērna viedoklis tomēr ir jāņem vērā atbilstoši viņa vecumam un briedumam. Tāpat medicīnisku iejaukšanos drīkst veikt tikai tad, ja tā nāk par labu bērnam.

DAŽĀDAS VALSTIS, DAŽĀDI NOTEIKUMI?

Valstīm ir savi likumi, noteikumi un kultūras normas. Dažās valstīs, kamēr bērns vēl nav pieaudzis, atļauja ir jāsniedz vecākiem. Citās valstīs likums ļauj vecākiem bērniem, piemēram, sākot no 15 vai 16 gadu vecuma vai tad, kad viņi ir pietiekami nobrieduši, oficiāli pašiem pieņemt lēmumus par savu veselību, to sauc par "piekrišanu".

Taču atceries, ka visos gadījumos un visās valstīs bērnam ir jāpaskaidro, kāda ir problēma un kas ar viņu drīz notiks. Bērniem ir jājautā viņu viedoklis!

Arī bērnam, kuram ir atļauts pieņemt oficiālu lēmumu, joprojām ir nepieciešams atbalsts un ieteikumi. Bērns netiek atstāts viens!

POLITIKAS UN LIKUMU IETEKMĒŠANA

Šajā brošūrā ir paskaidrots, kā Tev un citiem bērniem ir tiesības iesaistīties veselības lēmumu pieņemšanā, kas viņus skar tiešā veidā.

Taču arī bērni un bērnu grupas var paust savu viedokli par tās valsts likumiem, kurā viņi dzīvo. Viņi var piedalīties veselības aprūpes pakalpojumu plānošanā un sastādīšanā vai pat piedalīties veselības aprūpes speciālistu apmācību izstrādē un īstenošanā.

Ja attiecībā uz likumprojektiem, kas saistīti ar veselības aprūpi un veselības politiku, tiks uzklauti bērni, tiks pieņemti labākie lēmumi!

BĒRNIEM DRAUDZĪGAS NODERĪGU TERMINU DEFINĪCIJAS

Atļauja vai piekrišana: oficiāla vienošanās par medicīniskās aprūpes saņemšanu, ko sniedz bērna vecāki vai aprūpētāji, vai, ja to atļauj valsts likumi, pats bērns.

Labākās intereses: nozīmē, ka cilvēkiem vienmēr jādomā par to, kā jebkurš lēmums, ko viņi pieņem, ietekmēs bērnu un vai šis lēmums patiešām bērnam ir vislabākais.

Bērns: persona, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu. Pieaugušie ir vismaz 18 gadus veci.

Bērna dalība: nodrošina, ka bērni var paust savu viedokli par lēmumiem, kas attiecas uz viņiem individuāli vai kā uz grupu.

Bērnu tiesības: tas, kas katram bērnam būtu jābūt vai jāspēj darīt. Gandrīz visas valstis ir vienojušās, ka bērniem ir īpašas tiesības, un valdības ir apsolījušas nodrošināt, lai visiem bērniem būtu viss nepieciešamais drošai un labai dzīvei.

Eiropas Padome: Eiropas organizācija, kurā ir 46 valstis, kuras sauc par dalībvalstīm. Tā tika izveidota, lai nodrošinātu, ka visas šīs valstis aizsargā cilvēktiesības, tostarp bērnu tiesības, atbalstot bērnus un jauniešus viņu potenciāla pilnvērtīgā attīstībā un novēršot jebkādu kaitējumu.

Veselības aprūpe: vispārīgs medicīniskās aprūpes termins, kas ietver ārsta apmeklējumu, procedūras vai medicīniskās iejaukšanās veikšanu, kā arī uzturēšanos slimnīcā.

Veselības aprūpes speciālisti: tostarp ārsti, medmāsas, zobārsti, psihologi, ikviens, kas strādā veselības aprūpē.

Valdības: cilvēki, kas izstrādā noteikumus konkrētai valstij vai sabiedrībai un tos uzrauga. Valsts līmenī valdība var būt liela sistēma, kas aptver daudzas institūcijas un līderus, piemēram, likumdevējus (cilvēku grupu, kas pieņem likumus), administrāciju (tos, kas palīdz sabiedrībai darboties un sniegt pakalpojumus), tiesu iestādes (tiesas, kurās tiesneši palīdz atrisināt konfliktus starp cilvēkiem vai organizācijām, risina problēmas un atrod atbilstošu taisnīgumu izdarīta nozieguma gadījumā).

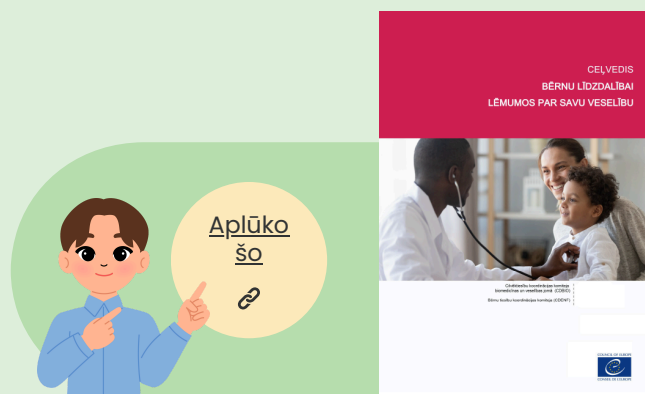
Juridiskais pārstāvis: persona, kas juridiski pārstāv bērnu, proti, vecāki vai likumīgais aizbildnis, ja vecāki nevar rūpēties par bērnu.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencija: svarīgs dokuments, kurā uzskaitītas un izskaidrotas visas bērnu tiesības, kā arī valdību pienākumi. Visas tiesības ir saistītas, tās visas ir vienlīdz svarīgas, un tās nevar bērniem atņemt.

KĀPĒC ŠĪ BROŠŪRA IZSTRĀDĀTA?

2024. gadā Eiropas Padome publicēja ceļvedis bērnu līdzdalībai lēmumos par savu veselību.

Tā tika sagatavota, lai palīdzētu ārstiem, medmāsām un citiem pieaugušajiem pieņemt labākos lēmumus par bērnu veselību. Tajā paskaidrots, kā bērnu iesaistīt lēmumu pieņemšanā, kā arī tā sniedz noderīgus padomus un piemērus.

2024. gada rudenī pusaudžu grupa (Denis, Trosturs, Lana, Nick, Molly, Dion, Sara, Leonardo, Christina, Rayan, Elodie, Sarah un Jose) no dažādām valstīm darbojās kopā, lai sagatavotu šo kopsavilkumu Tev un citiem bērniem.

Viņi vēlējas palīdzēt bērniem izprast savas tiesības un to, kā viņi var piedalīties lēmumu pieņemšanā par savu veselību. Viņus atbalstīja organizācija "Child Rights Connect" un Eiropas Padome.

Child Rights Connect ir neatkarīga bezpeļņas organizācija, kas dibināta 1983. gadā un šodien ir viens no lielākajiem starptautiskajiem bērnu tiesību tīkliem ar vairāk nekā 120 dalīborganizācijām un novērotājorganizācijām.

www.childrightsconnect.org

Šo projektu 2024. gadā vadīja bērnu iespēju veicināšanas un aizsardzības speciāliste Zsuzsanna Rutai un aizstāvības speciāliste Imen Talhaoui.

Eiropas Padome ir Eiropas organizācija, kurā ir 46 valstis, kuras sauc par dalībvalstīm. Viens no iemesliem, kāpēc tā tika izveidota, ir nodrošināt, lai visas šīs valstis aizsargātu cilvēktiesības, tostarp bērnu tiesības, lai palīdzētu bērniem pilnībā attīstīt savu potenciālu un aizsargātu viņus no jebkāda kaitējuma.

www.coe.int

Šajā darbā paustie viedokļi ir autora(-u) atbildība, un tie ne vienmēr atspoguļo Eiropas Padomes vai "Child Rights Connect" oficiālo politiku.

Oriģinālais nosaukums:

Your Health, Your Say! (angļu valodas versija)

Teksts ir veidots un izmantots ar Eiropas Padomes un "Child Rights Connect" atļauju. Šis dokuments ir publicēts pēc vienošanās ar Eiropas Padomi un "Child Rights Connect", bet par to ir atbildīgs tikai un vienīgi tulkotājs(-i)/izdevējs(-i).

PIEAUGUŠAJIEM, KURI BROŠŪRU IZMANTO KOPĀ AR BĒRNIEM

Šīs piezīmes ir paredzētas pieaugušajiem, tostarp vecākiem, pedagogiem, sociālajiem darbiniekiem un veselības aprūpes speciālistiem, kuri vēlas izmantot brošūru kopā ar bērniem, lai pārrunātu bērnu līdzdalību individuālu lēmumu pieņemšanā par veselību.

Brošūru var izmantot neatkarīgi no tā, vai bērni faktiski saskaras ar veselības problēmu vai nē, pirms vai pēc ārsta vai slimnīcas apmeklējuma, vai jebkurā laikā, lai veicinātu vispārīgas zināšanas par šo tematu.

Iesakām apspriest šo tematu ar bērniem individuāli vai grupā. Brošūra ir paredzēta bērniem vecumā no 9 līdz 15 gadiem, taču tā varētu būt interesanta arī pusaudžiem.

Ja strādājat vidē, kurā varat šo brošūru izvietot tā, lai tā būtu pieejama bērniem, varat mudināt viņus paņemt vienu eksemplāru līdzī uz mājām un vēlāk to pārrunāt ar Jums vai citiem uzticamiem pieaugušajiem.

Šī brošūra ir kopsavilkums Eiropas Padomes 2024. gadā publicētām **ceļvedis bērnu līdzdalībai lēmumos par savu veselību** ar mērķi sniegt informāciju un ieteikumus, galvenokārt veselības aprūpes speciālistiem, par to, kā iesaistīt bērnus lēmumu pieņemšanā par viņu veselību.

Vadlīniju sākumā izklāstīts teorētiskais un juridiskais konteksts, tālāk aprakstīti svarīgi lēmumu pieņemšanas procesa komponenti, tādējādi palīdzot veselības aprūpes speciālistiem izprast savu lomu bērnu, ģimeņu un citu speciālistu atbalstīšanā, lai viņi varētu īstenot bērnu līdzdalību praksē. Tajā apspriesti atļaujas sniegšanas, piekrišanas un bērnu interešu

galvenie jēdzieni, kā arī bieži sastopamas veselības aprūpes situācijas, kurās dalība lēmumu pieņemšanā dažkārt var tikt uzskatīta par sarežģītāku. Visās vadlīnijās ir sniegti piemēri un saites uz labu praksi.

GALVENAIS VĒSTĪJUMS

Tālāk ir sniegtas svarīgākās dokumentā norādītās atziņas. Diskusijās ar bērniem iesakām aptvert visu galveno vēstījumu vai koncentrēties uz vissvarīgāko vai atbilstošāko, ņemot vērā bērna situāciju.

🔑 Tiesības tikt uzklašītam

Saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvencijas 12. pantu bērniem ir tiesības piedalīties un ietekmēt lēmumus visos jautājumos, kas skar viņu dzīvi. Tas attiecas arī uz viņu veselību. Tas nodrošina, ka vienmēr tiek ņemtas vērā viņu intereses un ka viņi saņem vislabāko iespējamo veselības aprūpi.

🔑 Informācijas nozīme

Bērniem ir tiesības saņemt informāciju par savu veselību, kas tiek sniegta viņiem saprotamā veidā. Informācijai jābūt pareizai un pietiekamai, lai viņi varētu pieņemt pārdomātu lēmumu.

🔑 Atvērta un droša saziņa

Bērniem ir tiesības saņemt atbalstu sava viedokļa veidošanai un saziņā ar pieaugušajiem justies droši. Viņiem ir arī tiesības uz privātumu un konfidencialitāti, kas nozīmē, ka informācija par viņu veselību nedrīkst tikt kopīgota ar nevienu personu, ja vien tas nav nepieciešams viņu interesēs.

🔑 Vecāku loma

Bērniem ir tiesības uz to, lai veselības aprūpes saņemšanas laikā vecāki būtu kopā ar viņiem, un viņi ir tiesīgi palauties uz viņu atbalstu lēmumu pieņemšanā. Daudzos gadījumos vecāki ir tie, kas medicīniskās iejaukšanās veikšanai sniedz oficiālu atļauju.

Var gadīties, ka bērni vēlas apspriest vai saņemt veselības aprūpi bez vecāku klātbūtnes.

🔑 Uzskatu paušana

Bērniem ir tiesības paust savu viedokli, un viņi ir jā mudina un jāatbalsta šajā ziņā neatkarīgi no vecuma. Tas attiecas arī uz neverbālām izpausmēm, piemēram, ķermeņa valodu. Tas attiecas uz visiem gadījumiem neatkarīgi no piekrišanas sniegšanas noteikumiem.

🔑 Lēmumu pieņemšana

Bērnu viedokļi ir jāņem vērā atbilstoši viņu attīstības posmam. Ja galīgais lēmums neatbilst bērna vēlmēm, viņam ir jāpaskaidro šī lēmuma pieņemšanas iemesli.

🔑 Domstarpības

Starp bērnu, vecākiem vai veselības aprūpes speciālistiem var rasties atšķirīgi viedokļi un domstarpības. Šādas situācijas bieži vien var atrisināt, veicot papildu sarunas. Tomēr var rasties konfliktu gadījumi, kad ir jāiesaista ārēja persona vai iestāde, lai izlemtu, kas ir bērna interesēs.

🔑 Papildu informācija

Šajā sadaļā sniegta papildu informācija, it īpaši par attiecīgajiem juridiskajiem tekstiem. Tajā arī minēts, ka bērni var tikt iesaistīti valsts tiesību aktu un politiku izstrādē un pārskatīšanā.

VALSTS KONTEKSTS

Šo vadlīniju tematu regulē valsts tiesību akti un reglamenti. Jums, iespējams, būs jāveic izpēte par Jūsu valsts tiesisko regulējumu saistībā ar veselības aprūpes sistēmām, pacientu tiesībām un bērnu tiesībām, lai pārliecinātos, ka varat atbildēt uz šādiem jautājumiem.

Vai manā valstī ir likumi par bērnu tiesībām? Vai tajos ir minēta bērnu līdzdalība?

Vai manā valstī ir likumi par veselības aprūpi un pacientu tiesībām? Ja tā, kādi ir attiecīgie noteikumi attiecībā uz bērniem un viņu līdzdalību lēmumu pieņemšanā? Piemēram, tiesības būt informētam, tiesības uz viedokli un tiesības to ņemt vērā?

Vai ir vecums, kādā bērni var oficiāli piekrist medicīniskās iejaukšanās veikšanai pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas? Ja jā, pēc kādiem kritērijiem (vecums, briedums vai citi)?

Vai pastāv citi likumi, noteikumi vai vadlīnijas, kas attiecas uz bērnu līdzdalību ar veselību saistītu lēmumu pieņemšanā?

Vai ir kādas vadlīnijas, kas piemērojamas domstarpību vai konflikta situācijām, piemēram, ja bērns/vecāki vai aprūpētāji/veselības aprūpes speciālisti nespēj vienoties? Ko tās paredz?

